

فرهنگ سازی ازدواج آسان وبهنگام

رقیه معبی

مربی مرکز آموزش بهوزری
دانشکده علوم پزشکی لارستان

فرزانه آبشت

کارشناس مسؤول جوانی جمعیت
دانشکده علوم پزشکی لارستان

معصومه دبستان

کارشناس مسؤول آموزش بهوزری
دانشکده علوم پزشکی لارستان

و مِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا
لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَ جَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَ رَحْمَةً إِنَّ
فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ

از نشانه های قدرت و رحمت خدا این است که
همسران شما را از جنس شما آفرید تا در کنار
آن‌ها احساس آرامش کنید و میان شما محبت
و رحمت قرارداد، همانا در این نکته نشانه‌هایی
است برای آن‌ها که می‌اندیشند. (سوره روم آیه ۲۱)

اهداف آموزشی

امید است خوانندگان محترم پس از مطالعه این مقاله:

فواید ازدواج بهنگام و آسان را شرح دهند.

ضرورت ازدواج آسان را بیان کنند.

با کارکرد اجتماعی ازدواج آشنا شوند.

در مقایسه با سایر روابط انسانی تمامیتی بی‌نظیر دارد، بدین معنا که ابعاد زیستی، اقتصادی، عاطفی، روانی و اجتماعی زندگی را پوشش می‌دهد. با توجه به این تعاریف، می‌توان دریافت که وجود گزینه جنسی امری طبیعی است و برای تشکیل خانواده، بقای نسل، اجتماع و تعالی انسان آفریده شده است و لذا بدین جنسی انگیزه‌ای برای تحقق این مهم است. این انگیزه و التذاذ خواهی اگر در مسیر فلسفه خلقتش قرار نگیرد مفسد بزرگی در جامعه به وجود می‌آورد. (۲)

اهداف ازدواج

انسان در تحولات رشدی خویش، با آغاز دوره جوانی، هماهنگ با نظام زوجیت در جهان هستی، خود را نیازمند نیمه مکمل خود می‌یابد از این رو به ازدواج روی می‌آورد. تشکیل خانواده، سبب تکامل شخصیت انسان، افزایش رزق و روزی، ایجاد آرامش، حفظ عفت و افزایش ایمان می‌باشد. هدف ازدواج، با هم بودن، کسب آرامش، خوشبختی، تحکیم خانواده، داشتن فرزندان و تداوم نسل است. (۵)

فواید ازدواج

بر اساس تحقیقات انجام شده، ازدواج کردن در زمان مناسب فواید شگفت‌انگیزی برای سلامت جسم و روح و همچنین دارای فواید اجتماعی دینی است که از آن جمله می‌توان به این موارد اشاره کرد:

آنچه در خلقت انسان اصالت دارد زوجیت است نه مجرد و تنها زیستن، بر همین اساس دین مبین اسلام بر ازدواج به عنوان یک اصل که از زوجیت به عنوان مبنایی هستی‌شناسانه منتج می‌شود، تأکید کرده است. ازدواج به عنوان یک امر ارزشی، دارای جایگاه اساسی در اخلاق جنسی است و به عنوان یک سنت دیرپای حسنه در کلام الهی، به وجود آورنده مطمئن‌ترین و آرام‌بخش‌ترین رابطه‌ها و آغازگر زندگی همراه با طراوت، مودت و ایثار است. از سوی دیگر ازدواج به عنوان یک امر مقدس و به عنوان یکی از اساسی‌ترین راهکارهای ارضای گزینه جنسی می‌تواند در رأس ارزش‌ها قرار گیرد. (۱) ازدواج یکی از اساسی‌ترین و در عین حال حساس‌ترین مراحل زندگی انسان به شمار می‌رود. انسان بنا بر سرشت و ماهیت وجودی خویش و وابستگی به دیگران در پاسخ به نیازهای درونی و بیرونی خود همواره از فردگرایی گریزان بوده است. حتی یک انسان بدوی نیز بی‌نیاز از زندگی مشترک (خانوادگی و گروهی) نبود. ازدواج اصلی‌ترین و عالی‌ترین نمود این پاسخ است و مظهری از قانون گروه‌گرایی اوست. هیچ سازمانی محبوب‌تر از سازمان خانواده نزد خدای متعال نیست، ساختاری که با عشق و محبت بنیان شده و فراتر از التزام قانونی، عشق و فداکاری نفسانی تحکیم آن را ضمانت می‌کند. خانواده کوچک‌ترین واحد جامعه و به عنوان یک نهاد در جوامع بشری، همواره هدف مطالعه مکتب‌ها و ادیان الهی بوده است. (۱)

ازدواج

ازدواج یک مرحله بسیار مهم از زندگی است که نه تنها برای زن و شوهر بلکه برای نسل‌های بعد نیز سرنوشت‌ساز است و عامل تکامل انسان است. (۵) این فرایند عبارت است از کنش متقابل مرد و زنی که برخی شرایط قانونی را تحقق بخشیده‌اند. ازدواج، بین فرهنگ و طبیعت تعادل برقرار می‌کند و از نوعی تقدس برخوردار است و

مهم‌ترین این کارکردها می‌توان به توسعه امنیت اجتماعی در راستای تنظیم رفتارهای جنسی و کنترل غرایز اشاره کرد که بستری امن برای تعاملات سالم فراهم می‌آورد. همچنین، ازدواج با ایجاد انگیزه و مسؤولیت‌پذیری در متأهلان، بستری برای پیشرفت فردی و اجتماعی به دلیل تقویت انگیزه آن‌ها برای اشتغال و تلاش اقتصادی فراهم می‌سازد. علاوه بر این، ورود افراد به کانون خانواده و پذیرش نقش‌های همسر و والدینی، موجب بهبود روابط اجتماعی و جامعه‌پذیری بیشتر آن‌ها می‌شود.

اما شاید مهم‌ترین کارکرد ازدواج، بُعد فرهنگی و تمدنی آن باشد؛ جایی که ارزش‌های اخلاقی و فرهنگی جامعه از نسلی به نسل دیگر منتقل می‌شود و بدین ترتیب، تمدن آن جامعه پایدار مانده و مسیر رشد و ارتقا را طی می‌کند. با این حال، آنچه با عنوان کارکردهای ازدواج مطرح شد، زمانی محقق می‌شود که زن و شوهر نسبت به زندگی مشترک و روابط مطلوب بین خود دانش و بینش صحیح پیدا کرده باشند و در این راستا، مهارت‌های لازم زندگی را آموخته و به کار بندند. بنابراین، دستیابی به این کارکردهای ارزشمند، مستلزم آموزش و کسب مهارت‌های لازم برای مدیریت زندگی مشترک است. (۵)

ضرورت فرهنگ سازی ازدواج آسان برای حفظ جمعیت جوان

توجه به مسأله جمعیت در مجالس و محافل مذهبی، خصوصاً در مراسم‌های تیبینی و روشننگری

- تشویق برای رفتار امن‌تر: زوج‌های متأهل به طور قابل توجهی کم‌تر درگیر رفتارهای پرخطر مانند مصرف مواد مخدر رفتارهای جنسی خارج از چارچوب خانواده یا رانندگی خطرناک هستند.
- کاهش احتمال حملات قلبی: به گفته پزشکان ازدواج خطر حملات قلبی در زنان و مردان را کاهش می‌دهد.
- سطوح استرس پایین‌تر: ازدواج می‌تواند میزان استرس یا افسردگی را بشدت کاهش دهد. داشتن یک پیوند بلندمدت می‌تواند هورمون‌های شما را به گونه‌ای تغییر دهد که استرس را تحت تأثیر قرار دهد.
- کاهش ابتلا به بیماری‌های روانی: مردان و زنان متأهل به طور قابل توجهی کم‌تر مبتلا به بیماری روانی یا افسردگی شدید می‌شوند.
- خواب بهتر، عمر بیشتر و مسؤولیت‌پذیری بالاتر
- داشتن فرزند: ازدواج بنیان یک خانواده است که در آن می‌توانید صاحب فرزند شوید و نسل‌تان را حفظ کنید. صاحب فرزند شدن نیز تجربه‌ای است که همه آن را دوست دارند. داشتن فرزند، شیرین‌زبانی و کارهای کودکانه‌اش، لذت و شادی را به قلب والدین سرازیر می‌کند.
- حفظ عفت و حیای فردی اجتماعی: عفت و حیا از جمله صفات برجسته انسانی هستند. یکی از راه‌های حفظ و تقویت این صفت، ازدواج است. ازدواج انسان را از رفتارهای نادرست و خلاف فطرت دور کرده و از او در قبال آن‌ها محافظت می‌کند.
- تأثیرات معنوی از جمله کسب نیمی از دین، تعاون در اطاعت، جلب رضایت الهی
- زیاد شدن روزی و بهبود وضع اقتصادی

کارکرد اجتماعی ازدواج

ازدواج به عنوان یکی از بنیادی‌ترین نهادهای اجتماعی، نقشی انکارناپذیر در ساختار و پایداری جوامع ایفا می‌کند. این پدیده نه تنها یک پیوند شخصی، بلکه یک قرارداد اجتماعی است که کارکردهای حیاتی متعددی را در بر می‌گیرد. از جمله

اهمیت بسیاری دارد، چراکه این فریضه مهم باید به‌گونه‌ای در جامعه نهادینه شود که خانواده‌ها علاوه بر ازدواج آسان، از بی‌فرزندگی و تک‌فرزندگی به سمت افزایش جمعیت جوان جامعه حرکت کنند. نیروی انسانی نقش مهمی در تداوم این امنیت‌ها دارد، در عین حال چنانچه نیروی انسانی مورد نیاز در یک جامعه نباشد، امنیت که اصلی‌ترین مؤلفه قدرت یک کشور محسوب می‌شود به خطر خواهد افتاد.

ازدواج آسان باید نهادینه و فرهنگ‌سازی شود، در عین حال تأخیر در ازدواج به دلیل مشکلات مالی، جهیزیه، تحصیلات و اشتغال از عوامل مؤثر بر کاهش نرخ زاد و ولد است و تغییر نگرش جامعه نسبت به ازدواج یک امر ضروری است. (۴)

دلایل ضرورت ازدواج

کاهش ازدواج و عدم فرزندآوری و پیری جمعیت همه متخصصان علوم اجتماعی و جمعیت کشور را نگران کرده است.

کاهش ازدواج عواقب زیانباری از قبیل کمبود نسل، فقدان پیوند اجتماعی، کاهش احساس مسؤولیت، عدم تعلق به خاک و کشور، افزایش آمار افسردگی، خودکشی و کمبود نشاط در فرد و جامعه را به دنبال دارد. پیری جمعیت و عواقب آن مانند: کاهش نیروی کار جوان توانمند و پر تلاش در تهیه محصولات کشاورزی و تولیدات صنعتی، افزایش بیماری‌ها و نیاز بیشتر سالمندان به خدمات پزشکی و پرستاری، افزایش نیاز سالمندان به خدمات تأمین اجتماعی و بیمه بازنشستگی، کاهش بازدهی نیروی کار، پیامدهای ضدامنیتی از جمله مهاجر پذیر شدن کشور، کاهش توان دفاعی کشور و... را با بحران مواجه کرده، بنابراین اهتمام دولت به مسأله ازدواج، تشکیل خانواده و فرزندآوری جلب شده است و در همین راستا قانون حمایت خانواده و جوانی جمعیت در سال ۱۴۰۰ به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید. در این قانون پیش‌بینی شده است، دستگاه‌های

اجرایی، آموزشی و فرهنگی مانند وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و آموزش و پرورش و آموزش عالی و فناوری اطلاعات و دانشگاه‌ها و مؤسسات عمومی غیر دولتی مانند سازمان تبلیغات و شهرداری‌ها آموزش‌های لازم را به جوانان و خانواده‌ها ارائه کنند تا آن‌ها را از ضررهای کاهش ازدواج و ازدواج دیر هنگام و عدم فرزندآوری مطلع و آگاه سازند. (۵)

راهکارهای فرهنگی برای پیشگیری از موانع فرهنگی

تغییر نگرش‌ها و شناخت‌های افراد، کمک زیادی به تغییر رفتار آنان می‌کند و هر تغییری بدون داشتن زیرساخت‌های فکری محکم، دوامی نخواهد داشت. این مهم برعهده متصدیان امور فرهنگی مثل حوزه، دانشگاه، صدا و سیما، مطبوعات و مانند آن است که باید در این راستا برنامه‌ریزی جدی داشته باشند. کارهایی که می‌توان در راستای این هدف انجام داد، از قرار زیر است:

- ارزش دانستن تأهل
- درجه‌بندی ملاک‌های انتخاب همسر
- گسترش فرهنگ حجاب
- گسترش فرهنگ قناعت و ساده زیستی
- ترویج الگوهای فرهنگی ازدواج در سنین پایین در جامعه، به گونه‌ای که جوانان بتوانند دوران

تحصیل خود را همچنان در کنار والدین و تحت حمایت آن‌ها سپری کنند. (۳)

سن بالای ازدواج

یکی از عوامل مهم در کاهش جمعیت به‌ویژه در عصر حاضر، سن بالای ازدواج در میان جوانان است. تأخیر در ازدواج یک بحث جمعیت‌شناسی صرف نیست و پیامدهای گسترده‌ای برای جامعه دارد؛ ولی در حوزه جمعیت‌شناسی تأخیر در ازدواج یکی از عوامل مهم بر طول دوره فرزندآوری است. با توجه به آموزه‌های اصیل اسلامی، بررسی این موضوع و راهکارهای برون‌رفت از آن ضروری است. بدون تردید بازانندیشی در عوامل زمینه‌ساز در تسریع روند ازدواج بر اساس مضامین قرآنی و روایی، بهبود در وضعیت جمعیت را در پی خواهد داشت. تأخیر در سن ازدواج عبارت است از میزان عقب افتادن سن مطلوب ازدواج جوانان در جامعه. میزان تأخیر در سن ازدواج بر حسب متغیر کمی «سال» یا متغیرهای کیفی «کم، متوسط، زیاد» قابل بررسی و محاسبه است. (۲)

آگاهی بخشی نسبت به ارزش تاهل و فرزندآوری

اگر تاهل به عنوان یک ارزش و مجرد، ضد ارزش تلقی شود همان گونه که در روایات آمده است کمک زیادی به تغییر نگرش افراد نسبت به پایین آمدن سن ازدواج صورت می‌گیرد. زمانی که به تاهل به دیده ارزش نگریسته شود، جوانان در سنین پایین‌تر

به این امر پسندیده روی خواهند آورد. امروزه با همه تغییراتی که در جوامع دینی تجربه می‌شوند باز هم می‌توان از سیره اولیای الهی همچون حضرت زهرا (س) در این زمینه الگو گرفت. (۱)

نتیجه‌گیری

ازدواج نوعی تکامل روانی و عاطفی را برای انسان به ارمغان می‌آورد زیرا هیچ انسانی کامل نیست به همین دلیل پیوسته برای جبران نقص و کمبود خود تلاش می‌کند. انسان با قرار گرفتن در کانون زندگی مشترک، در سایه انس، مودت، محبت و روابط نزدیک و صمیمانه، مستقل شده و احساس مسؤولیت بیشتری می‌کند. (۵) با توجه به کم رغبتی جوانان به ازدواج لازم به نظر می‌رسد دلایل ضرورت ازدواج را مرور کنیم. البته ازدواج و تشکیل خانواده امری طبیعی و فطری است و در حقیقت علل گرایش به مجرد باید واکاوی شود. از راهکارهای اصلی و بایسته در ترویج فرهنگ ازدواج و فرزندآوری، استفاده از ظرفیت نخبگان جامعه است. نخبگان با آگاهی‌بخشی مردم نسبت به پیامدهای کاهش رشد جمعیت و آسیب‌های فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی آن، می‌توانند نگرش جوانان و مخاطبان را تغییر دهند. امیدواریم با ارتقای سطح دانش زوج‌های جوان شاهد استحکام بیشتر خانواده‌های ایرانی، فرزندآوری بموقع و متعدد در نسل جوان، پویا و پیشرفته در یک دهه پیشرو باشیم.

منابع

۱. شرفی محمد رضا، طاهرپور محمدشریف، راهکارهای افزایش ازدواج و گسترش فرهنگ ازدواج آسان با تأکید بر رویکرد اسلامی. مهندسی فرهنگی خرداد و تیر ۱۳۸۷ - شماره ۱۷ و ۱۸
۲. علایی بوسجین محسن، توسعه راهکارهای جامعه شناختی رفع موانع و مشکلات فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی ازدواج جوانان. مجله مطالعات توسعه اجتماعی ایران، سال سیزدهم / شماره دوم / بهار
۳. رضایی فاطمه، بررسی موانع و راهکارهای ازدواج آسان از منظر اسلام. دوفصلنامه تخصصی پژوهش‌های اسلامی جنسیت و خانواده / سال اول / شماره اول / پاییز و زمستان ۱۳۹۷ / ۳۵-۴۹
۴. ملکی مصطفی، برازنده نیک سلیمان، دودمان منیر، بررسی مسأله اهمیت ازدواج و انواع آن. کنفرانس بین المللی و ملی مطالعات مدیریت، حسابداری و حقوق مجموعه مقالات دهمین کنفرانس بین المللی و ملی مطالعات مدیریت، حسابداری و حقوق
۵. شیوه نامه آموزش‌های هنگام ازدواج، وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی، مرکز جوانی جمعیت و سلامت خانواده، نسخه نهایی ۱۴۰۴